

Bodes, enemistats i carnets de militant al Constitucional

La recusació del magistrat del Constitucional Pérez Tremps, sentències diferents de l'Audiència Nacional i el Suprem sobre el pres De Juana Chaos i altres episodis recents han obert de bat a bat la porta d'entrada de la justícia en un terreny fangós: dur el partidisme a les seus judicials.

Quina composició tindria avui el Tribunal Constitucional si al gener del 2004, la dona de l'aleshores president d'aquesta institució, Manuel Jiménez de Parga, no s'hagués comprat ja el vestit per anar a la boda del príncep Felip i Letícia Ortiz el 22 de maig d'aquell any? Hi hauria 8 magistrats dels anomenats conservadors i només 4 del sector progressista, segons

expliquen fonts que van viure molt de prop els moviments al Constitucional des del desembre del 2003, quan Francisco José Hernando, president del Consell General del Poder Judicial (CGPJ), va intentar avançar els dos nomenaments que aquest òrgan aporta al Constitucional. Pensava que si el CGPJ els nomenava immediatament, l'executiu de José María Aznar també

ho faria, i s'asseguraria així dos membres conservadors més, provinents del Govern espanyol. Al març hi hauria eleccions, i valia més assegurar-se el tret. Però el qui posteriorment seria ministre de l'Interior del PSOE, José Antonio Alonso, i aleshores vocal del CGPJ, va aconseguir desactivar l'operació, sobretot perquè Hernando confiava en la victòria electoral del PP. Tenien la victòria tan coll avall que el govern d'Aznar pensava enviar Andrés Ollero, portaveu de Justícia del PP al Congrés, al Constitucional. Soci numerari de l'Opus Dei, va dimitir com a diputat el novembre del 2003 a l'espera d'assumir una responsabilitat que mai no li va arribar.

Victòria del PSOE, canvi de plans. Però el triomf inesperat del PSOE el 14 de març va desencadenar una nova estratègia conservadora. Si el CGPJ feia ràpidament els nomenaments, el govern en funcions encara podria aportar els seus dos candidats abans que no es formés el nou executiu. Entre els magistrats que havien de plegar a l'abril hi havia Jiménez de Parga. Això implicava que no podria anar a l'enllaç del príncep Felip, sinó que el convidat seria la persona que prengué el seu relleu. La senyora de Jiménez ja tenia el model triat, i ell mateix es delia per desfilar entre les altes esferes de la societat. Tan aviat com De Parga, que havia estat nomenat pel Govern de Felipe González però que posteriorment es va convertir en un dels magistrats més conservadors, va trobar l'excusa perfecta per endarrerir els nomenaments, va qüestionar públicament que un govern en funcions pogués nomenar magistrats del Constitucional. I va funcionar, perquè es van aturar els nomenaments del CGPJ i com a efecte directe, els de l'executiu d'Aznar. El president del Tribunal Constitucional va aguantar en el càrrec fins al 9 de juny del 2004, un parell de setmanes després

La recusació del magistrat Pablo Pérez Tremps, sense precedents, ha desfermat una lluita de corrents ideològics al Tribunal Constitucional.

La resta de països tampoc no són exemplars

Tradicionalment, els polítics, sobretot els d'alta volada, havien gaudit d'un privilegi que els mantenia fora del control de les instàncies jurídiques. Però en els darrers anys aquesta situació s'ha girat en contra de determinades activitats polítiques que poden ser constitutives de delictes. Com qualsevol altre ciutadà, els polítics també han de ser controlats per la justícia. El problema, com explica la doctora en Dret per la UB Argèlia Queralt, es produeix quan "no s'accepta la normalitat de la funció judicial sobre els poders públics i s'intenten utilitzar mecanismes polítics bruts per portar la crispació política i la manipulació a les seues judicials, bombardejant l'activitat dels jutges". Tot plegat condueix a situacions en què els polítics treuen els suposats draps bruts dels magistrats i deslegitimen la seva activitat i les sentències queden en qüestió. Aquesta és una pràctica força habitual en molts països, confirma Queralt, especialment a Itàlia, però també hi ha hagut algun cas al

Regne Unit i a França –ara està passant amb el control del finançament dels partits francesos–, en què "els polítics es volen defensar dels processos judicials que els impliquen a través de mitjans gens honestos". Pel que fa al cas de l'estat espanyol, aquesta doctora en Dret alerta que "els polítics juguen en un terreny molt perillós quan porten la crispació política a les instàncies judicials més importants". A la resta de països europeus els magistrats també són escollits per l'òrgan de govern dels jutges, en el cas espanyol el CGPJ, i pels òrgans de representació política i l'executiu. Els magistrats responen a una determinada sensibilitat política, motiu pel qual han estat triats, però les seves decisions han de respondre a criteris estrictament jurídics. Malgrat tot, les votacions en bloc –conservadors i progressistes–, és a dir, la "partidització" de les instàncies judicials, que s'han produït, no són una excepció a la UE.

del casament reial. Posteriorment, l'executiu de Zapatero va nomenar Pablo Pérez Trepms i Pascual Sala. Però el PP també rebria una clatellada d'un magistrat que suposadament era dels seus. Semblava clar que qui prendria el relleu de Jiménez de Parga seria un conservador, però un d'ells –el vot és secret– va votar a favor de la candidata progressista, María Emilia Casas.

En qualsevol cas, si a Jiménez de Parga no li hagués interessat tant la festa reial, avui el repartiment de magistrats, seguint la divisió entre conservadors i progressistes, no seria de 6 a 6 sinó 8 a 4, perquè Aznar hauria nomenat dos magistrats conservadors, que se sumarien al "regal" que al 2002 ja havia fet Juan Fernando López Aguilar, quan, per una excessiva posada en pràctica del "tarannà" i voluntat de diàleg, el PSOE va acceptar de substituir un magistrat progressista que havia mort per un de conservador.

Actualment hi ha un magistrat conservador i un de progressista nomenats pel CGPJ; dos progressistes pel Govern, tres conservadors i un progressista designats pel Senat, i dos conservadors i dos progressistes provinents del Congrés.

El proper mes de juny, quan expira el mandat de Casas, es podria produir una altra situació complexa com a conseqüència de la formació de dos blocs al Tribunal Constitucional. Si s'arriba a

un empat tècnic, força probable perquè hi haurà sis magistrats progressistes i sis de conservadors, no hi haurà acord per a la presidència, de manera que el reglament intern estableix que el càrrec queda a mans del magistrat amb més antiguitat. El seu nom és Vicente Conde, teòricament conservador, però que s'ha desmarcat en més d'una ocasió de la disciplina de vot no escrita. Concretament, fa un any va votar contra la recusació que es plantejava per a Pérez Trepms pel mateix informe sobre l'autogovern català que ara ha servit per apartar-lo del debat jurídic sobre la constitucionalitat de l'Estatut de Catalunya. Conde té dues opcions, votar en bloc amb els conservadors, i per tant, atorgar-se la presidència, o votar per un candidat progressista i trencar blocs.

En aquesta situació intervenen diversos factors, i no només les bodes, sinó que s'hi barregen també amistats

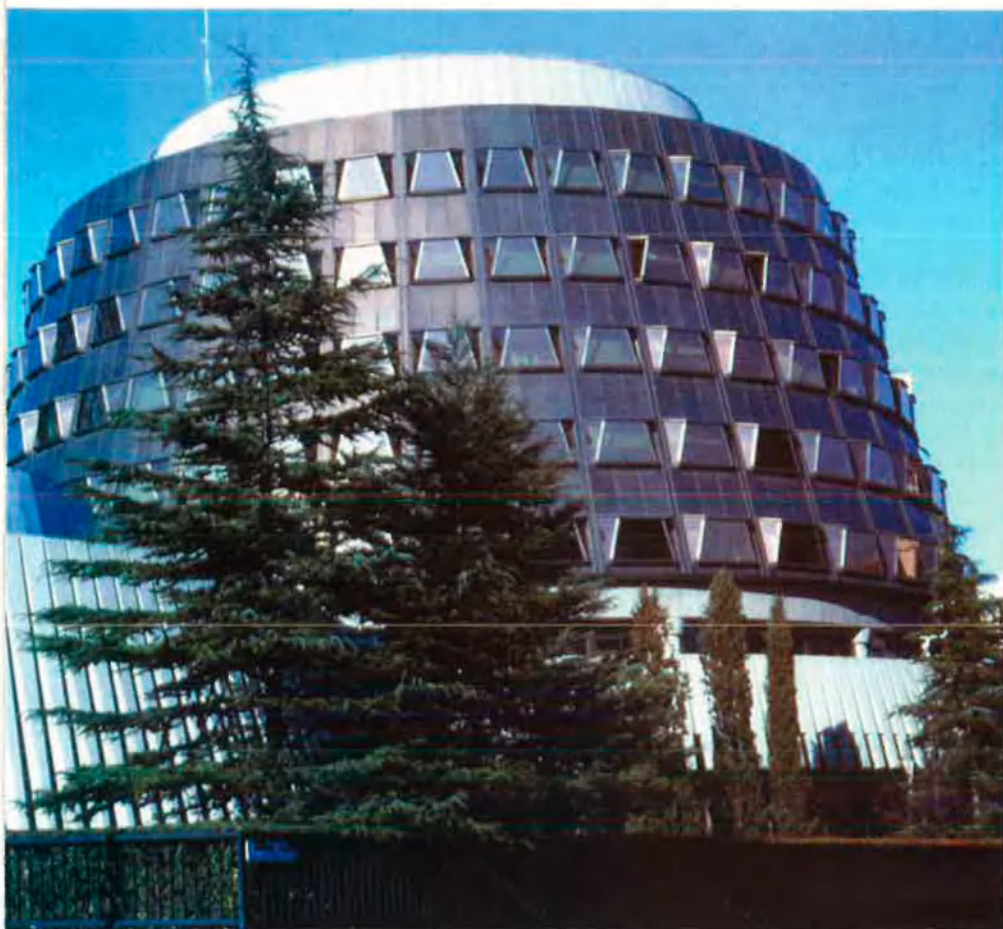
La recusació de Pérez Trepms ha suposat el trencament d'un pacte al Constitucional, i la divisió en dos blocs de les votacions

i enemistats i algun carnet de partit polític, justament allò que teòricament es vol evitar, els tractes de favor, quan algú proposa una recusació a un magistrat.

Es trenca el pacte de cavallers.

En les tres dècades d'existència del Tribunal Constitucional, mai no s'havia trencat el pacte "de cavallers", que consisteix a no acceptar recusacions de magistrats si no es tracta d'una situació realment excepcional. Al Constitucional hi havia un acord per no refusar tres recusacions que s'havien plantejat en els darrers mesos. Els implicats eren la mateixa presidenta, Maria Emilia Casas, perquè el seu marit havia realitzat un informe; el conservador Roberto García Calvo –que va dir que l'Estatut significava el trencament d'Espanya–, i Pérez Trepms, per participar en un informe encarregat pel Govern de Jordi Pujol. Les dues primeres van ser rebutjades, però, en el moment de votar la del tercer magistrat, Vicente Conde va donar-li suport, modificant el criteri que ell s'havia aplicat feia un any. El Govern català ha anunciat que estudia les possibilitats jurídiques de recórrer contra la recusació, però mentrestant els nivells de crispació política han tocat sostre al Constitucional.

Tot i així, des del món jurídic s'adverteix que la recusació del magistrat només ha estat el detonant d'una situa-

El Tribunal Suprem té un centenar de magistrats, nomenats pel CGPJ. Actualment, les cinc sales estan controlades per majoria conservadora.

ció tensa des de fa temps. A parer d'Argèlia Queralt, doctora en Dret i professora de Dret Constitucional de la UB, "aquesta politització del sistema jurisdiccional espanyol no s'havia produït mai d'una manera tan descarada com ara, la situació s'ha agreujat en la darrera legislatura. La politització de la justícia s'està duent a uns extrems realment perillosos, fins i tot per a la credibilitat d'aquestes institucions". Queralt atribueix aquest escenari al fet que els partits dominants "proven de dur la crispació política per la batalla electoral a les seues judicials, que justament tenen la missió de controlar el poder públic, mentre que abans intentaven que les diferències no sortissin del Congrés i el Senat". Pel que fa a la recusació de Pérez Tremps, Queralt el titlla de "fet absolutament extraordinari", i explica que "les causes de recusació s'interpreten d'una manera molt restrictiva, perquè, si no, qualsevol connexió indirecta podria excloure els magistrats, i en realitat tot són connexions

indirectes, sobretot en un món on tothom es coneix i les altes esferes polítiques tenen relacions amb les altes esferes jurisdiccionals. Si es busquessin tantes relacions, ningú no podria ser membre del Constitucional". Aquesta doctora en Dret lamenta que, "com ha passat amb el cas de De Juana Chaos, s'hagi utilitzat un òrgan judicial, en aquest cas l'Audiència Nacional, amb una finalitat política. La llei és la llei, i si no agrada, s'ha de canviar, però si s'accepta, és igual per a tots els ciutadans. Si no és així, tornem a un sistema no democràtic".

Crispació també al Suprem. El Constitucional i les sales del Suprem corren el risc de convertir-se en una branca més dels partits polítics. El Tribunal Suprem està integrat per un centenar de magistrats nomenats pel CGPJ, de manera que de la composició ideològica del CGPJ dependrà la del Suprem. Tots els magistrats accedeixen a un càrrec de caràcter vitalici fins que

es jubilen. Actualment hi ha una majoria clara del sector conservador, que controla les votacions en les cinc sales del Suprem: la civil, la penal, la contenciosa, la militar i la social. El Tribunal Suprem té com a atribució principal dictar sentències definitives sobre decisions que han pres els òrgans judicials inferiors en el cas que la jurisprudència sigui contradictòria amb aquestes sentències. També dirigeix en primera i única instància alguns processos que es puguin obrir contra alts càrrecs, com ara el president del Govern, els presidents de les dues cambres de les Corts Generals, els membres de l'executiu, el president i els magistrats del Tribunal Constitucional, entre d'altres.

De les cinc sales que componen el Suprem, una d'aquestes ha despertat l'interès sobtat dels magistrats, el tribunal militar, des que s'han posat sobre la taula els casos de revisió dels consells de guerra o el cas de Salvador Puig Antich. Per contra, la sala social, que tracta sobretot qüestions laborals, no és objecte de desig de cap dels dos corrents ideològics. La social és l'única sala a què no arriben els casos provinents dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes.

Aquest alt tribunal no ha quedat al marge de la crispació política d'alt nivell, i també ha estat escenari encobert de disputes partidistes entre PP i PSOE. La crisi, però, ve de lluny, més enllà de les discrepàncies que ara s'han fet evidents entre una sentència de l'Audiència Nacional sobre el pres d'ETA De Juana Chaos i la final del Suprem, que rebaixa la condemna de dotze anys i set mesos a tres anys. La crisi es desferma el juny del 2004 arran de la discussió sobre qui ha d'ocupar les vacants per a la presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i la presidència de la Sala Contenciosa del Suprem. Hi havia dos noms de consens, però en el moment de les votacions, els magistrats conservadors del CGPJ van canviar d'opinió. El PSOE ho va considerar una traïció, i poc després va impulsar des del Govern espanyol una llei que canvia el sistema d'elecció i impedeix, *de facto*, que el PP tingui majoria absoluta al Consell General.

Gemma Aguilera